

Fredagen den 16 november

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av fru andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens kammare

På grund av att jag tillträtt posten som generaldirektör och chef för statskontoret anhåller jag, trots att jag är omvald för ännu en period, att bli entledigad som riksdagsman för Örebro län i och med utgången av år 1973.

Stockholm den 15 november 1973

Sven Moberg

Denna avsägelse blev av kammaren godkänd.

§ 3 Fru andre vice talmannen meddelade att herr *Lange* enligt till kammaren inkommet läkarintyg var sjukskriven ytterligare under tiden 16 november–16 december.

Herr Lange beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 4 Om vidgad rätt till statsbidrag till elevhem för elever i gymnasieskolan

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr *Henmarks* (fp) den 17 oktober framställda interpellation, nr 125, till herr utbildningsministern Carlsson, och anförde:

Fru talman! Herr Henmark har frågat mig dels om jag anser att nu rådande statsbidragsregler vad avser elevhem för elever i gymnasieskolan är tillfredsställande, dels när förslag till ändrade och rättvisare bestämmelser kan förväntas.

Det ankommer på utredningen om skolan, staten och kommunerna, den s. k. SSK-utredningen, att göra en översyn av bestämmelserna om statsbidrag inom skolans område. Detta utredningsuppdrag innefattar även frågan om de framtida reglerna för bidrag från staten till lokaler för elevhem. I avvaktan på att detta utredningsarbete slutförs anser jag att man inte bör göra några förändringar i statsbidragssystemet.

Herr HENMARK (fp):

Fru talman! I samband med den stora gymnasiereformen var det en hel del olika saker som måste klaras upp, inte minst hur fördelningen av

Fredagen den

16 november 1973

Om vidgad rätt till statsbidrag till elevhem för elever i gymnasieskolan

Fredagen den
16 november 1973

*Om vidgad rätt till
statsbidrag till
elevhem för elever
i gymnasieskolan*

kostnaderna skulle ske. Det inträdde också en del förändringar vad gäller tillsynsmyndighetsbegreppet. En del utbildningslinjer som tidigare lydde under lantbruksstyrelsen kom att gå in under skolöverstyrelsen, och de som lydde under skogsvårdsstyrelsen kom också i vissa fall in under skolöverstyrelsen.

Tidigare rårde tydligen olika statsbidragsbestämmelser. Den detalj -- om man nu kan kalla det för en detalj -- som det här är fråga om är statsbidraget för elevhem. Detta bidrag har i många fall delats mellan staten och huvudmannen för skolan.

Redan tidigare -- jag tror det var genom ett kungabrev den 31 januari 1969 -- fick den utbildning som tidigare låg under landstinget, nämligen sjuksköterskeutbildningen -- statsbidrag för elevhem enligt närmare bestämmelser som skolöverstyrelsen skulle utfärda. Skolöverstyrelsen sade sedan att statsbidrag skulle utgå intill 50 procent av kostnaderna.

När nu gymnasiereformen genomfördes utfärdades en särskild bestämmelse om statsbidrag just till elevhem genom ett kungabrev av den 27 maj 1971. I det brevet finns uppräknat ett antal tvååriga linjer vid gymnasieskolan för vilka statsbidrag utgår. Den uppräknningen, som gäller 12--15 olika linjer, avslutas med "specialkurs som ej avser utbildning för jordbruk, skogsbruk eller trädgårdsnäring". Dessa tre linjer omfattas alltså inte av bestämmelserna för statsbidrag.

Något senare, genom en ämbetsskrivelse av den 23 april 1971 -- den ändrades sedan den 9 augusti 1972 -- har det kommit specialbestämmelser som säger att skogsbruksutbildningen också får statsbidrag till elevhem. I den skrivelsen har man varit mera generös än tidigare; där står att statsbidrag utgår med 3/4 av kostnaderna. Den specialbestämmelse, som sålunda kommit till stånd för skogsbruksutbildningen, är fullföljd genom en passus i statsverkspropositionen för i år där departementschefen skriver: "Efter överläggningar mellan företrädare för å ena sidan finans-, utbildnings- och jordbruksdepartementen och å andra sidan Svenska landstingsförbundet angående statsbidraget till skogsbruksutbildningen träffades den 26 mars 1971 en överenskommelse om vilka villkor som skulle gälla för budgetåret 1971/72. Genom beslut den 23 april 1971 och den 14 april 1972 utfärdades provisoriska bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåren 1971/72 och 1972/73. Enligt min mening bör Kungl. Maj:t inhämta riksdagens bemyndigande att efter överläggningar med landstingsförbundet i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser meddela statsbidragsbestämmelser för budgetåret 1973/74. Frågan om mer betydande förändringar av statsbidragssystemet bör tas upp i samband med statsbidragsfrågorna för skolväsendet i dess helhet."

Eftersom denna proposition är godkänd föreställer jag mig att dessa bestämmelser gäller även innevarande budgetår. Efter denna specialöverenskommelse är det, såvitt jag kan förstå, bara två linjer som är diskriminerade i detta avseende. Det är jordbrukslinjen och trädgårdslinjen. Båda dessa linjer är av den arten att man där måste ha inkvarteringsmöjligheter för eleverna.

Trädgårdslinjen finns på sex ställen i hela vårt land, således inte inom varje gymnasieområde utan i ett fåtal, och där måste man ha tillgång till

Fredagen den
16 november 1973

*Om vidgad rätt till
statsbidrag till
elevhem för elever
i gymnasieskolan*

elevhem. Jordbrukslinjen finns på några fler ställen. Men i det län jag kommer från, som är ett typiskt jordbrukslän, har vi två gymnasieområden som saknar jordbruksutbildning. Det går inte att bedriva sådan utbildning utan att ha elevhem.

Då frågar man sig varför just dessa två linjer skall sakna statsbidragsmöjlighet i fråga om elevhem. Den frågan svarade utbildningsministern inte på här -- jag tackar i övrigt för interpellationssvaret. Men det lämnas där inget svar på frågan huruvida utbildningsministern anser att det är riktigt att av alla de utbildningslinjer vi har två stycken är diskriminerade på det sättet att de icke får statsbidrag till sina elevhem. Jag ställer på nytt frågan om detta är tillfredsställande och vädjar till utbildningsministern om svar.

Jag känner utbildningsministerns intellekt och förstånd så väl att jag förutsätter att han inte anser att det är tillfredsställande med denna diskriminering och då blir min andra fråga: När kan man förvänta sig att det blir ändring på den här punkten?

Utbildningsministern säger då att det ankommer på den s. k. SSK-utredningen att bestämma detta. SSK-utredningen tillsattes för ett år sedan ungefär. Jag har läst de instruktioner som gäller för den, och jag måste säga att det är ett mycket stort område att bena ut och att komma med förslag om hur förhållandena i fortsättningen skall vara ordnade mellan staten och de olika skolhuvudmännen, kommunerna och landstingen. Det gäller inte bara att fördela kostnaderna utan framför allt att bestämma hur beslutsfattandet skall ske på olika nivåer, och det kräver en ofantligt noggrann utredning med tanke på det väldiga komplex som vårt utbildningsväsen i dag är.

Jag tittade i katalogen över de utredningar som nu pågår och där står att denna utredning kommer att fortsätta under hela 1973, och det förstår jag väl. Jag har haft kontakt med några utredningsledamöter som har orienterat mig om arbetet. Man har gjort upp en tidsplan och om den skall följas skulle man kunna slutföra arbetet 1976. Det betyder sålunda två tre år till.

Då kan vi ställa frågan: Är det målet för vårt utbildningsväsen att jordbruksutbildningen skall stå i en särklass under så lång tid? På samma sätt som man har träffat en specialöverenskommelse beträffande skogsutbildningen borde man också kunna göra en specialöverenskommelse beträffande utbildning i jordbruk och trädgårdsskötsel; den sistnämnda är en mycket liten gren som omfattar sex linjer, vilka i regel är inbyggda i lantbruksskolorna. På så sätt skulle man kunna få en rättvis tilldelning av statsbidrag även i detta avseende.

Jag vill ännu en gång erinra om mina två frågor som jag enligt mitt förmenande egentligen inte fått något svar på:

Anser utbildningsministern att det nuvarande statsbidragssystemet är tillfredsställande?

Vill utbildningsministern åtminstone som sin egen personliga uppfattning nämna någon tidpunkt då det kan tänkas bli en ändring av bestämmelserna?

Fredagen den
16 november 1973

*Om vidgad rätt till
statsbidrag till
elevhem för elever
i gymnasieskolan*

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Fru talman! Det som herr Henmark har sagt är alldeles riktigt. Det förhållande som herr Henmark har tagit upp är en konsekvens av att de här skolorna inordnades i gymnasierna i samband med reformen den 1 juli 1971. För en del av de skolor som statsbidragsreglerna gällde för tidigare hade vi löst frågan innan diskussionen kom om den nu pågående utredningen om förhållandena mellan stat och kommun på skolområdet. Herr Henmark är ju en erfaren kommunalman och han vet att när staten och kommunförbunden sätter sig i förhandlingar brukar man inte ge sig in på områden där den sortens utredningar pågår.

Vi har väl från olika håll varit ganska överens om att den här utredningen är väldigt viktig för att man skall få en ordentlig kartläggning av hur fördelningen skall göras i framtiden. Jag tror fördenskull att det är klokt att inte nu ändra i statsbidragsbestämmelserna för det kanske får konsekvenser också på andra områden som herr Henmark inte har berört.

Sedan skall jag bara tillägga att vi har i början av november lagt en proposition på riksdagens bord som gäller frågan om förenklad handläggning av skolbyggnadsärenden. Motionstiden utgick, om jag är riktigt underrättad, i början av denna vecka. Såvitt jag förstår finns det ingen motionär som har gått emot det förslag som framläggs i propositionen att man skall vänta med att ta upp diskussion om ändrade statsbidragsbestämmelser också för elevhemmen till dess att SSK-utredningen har lagt sitt förslag.

Den tidsplan som herr Henmark talade om är väl i viss mån teoretisk. Jag hoppas för min del att utredningen skall vara färdig betydligt före det datum som föresvävar herr Henmark.

Herr HENMARK (fp):

Fru talman! Jag är fullt medveten om den proposition som nyligen har lagts, men den gäller ju statsbidragen i stora drag. Jag anser att en sådan ändring som jag nu har aktualiserat skulle kunna vidtas utan att man behöver gå in i ett så stort ärende som propositionen gäller. Det finns en fara i att dröja med en sådan här sak. Genom den nya gymnasiereformen har utan tvivel gymnasiet fått många nya stora uppgifter, inte minst jordbruksutbildningen med dess tvååriga kurs. Det finns ett ganska stort antal sökande till denna. Man har därför åtminstone i vårt län – och jag tror att det gäller flera andra län – haft anledning att utöka det av skolöverstyrelsen från början tilldelade antalet kurser.

I den utsträckning som man ökar omfattningen av utbildningen måste lokaliteterna utvidgas. Eftersom denna utbildning lades över på landstingen just i samband med att gymnasiereformen genomfördes, fick väl dessa i många fall ta över lokaler, som visserligen inte var dåliga men som behövde både rustas upp och utökas.

Det är väl förstäeligt om landstingen med hänsyn till sitt bekymmersamma ekonomiska läge de senaste åren är tveksamma inför att bygga ut jordbruksutbildningen när det inte, i motsats till vad som gäller för alla andra utbildningslinjer, finns möjlighet att få statligt stöd för detta. Även om jag inte vill göra gällande att något landsting av denna anledning skulle ha underlåtit att bygga ut, menar jag ändå att det är ett incitament till

tveksamhet i detta avseende. Det gäller inte minst efter det besked jag i dag har fått att vi får vänta tills SSK-utredningen är färdig innan läget klarnar. Man kanske har förhoppningar att då få ett 50-procentigt statsbidrag till jordbruksutbildningen — i regel brukar det väl inte bli alltför stora ändringar åt det ena eller det andra hållet i förhållande till ett utredningsförslag. Om alla andra får ett 50-procentigt statsbidrag, varför skulle inte också jordbrukslinjen få ett sådant?

Jag tror inte att det för detta skulle krävas ett så förfärligt stort ingrepp i vår statsbudget. Jag beklagar att åtgärder i denna fråga inte vidtagits på ett tidigare stadium, men det behöver inte vår nye utbildningsminister klä skott för. Frågan är emellertid om inte utbildningsministern, som är nyutnämnd och som jag förstår full av energi, skulle kunna ordna upp en sådan här angelägenhet ganska snabbt och visa att man kan lägga byråkratiska regler åt sidan när det gäller att tillgodose ett rättvisekrav i en fråga av mindre format. En sådan åtgärd skulle inte behöva förorsaka alltför stora bekymmer. Jag tror att utbildningsministern då skulle ha åtminstone alla utbildningshuvudmännen bakom sig. Det finns bland dessa nämligen en allmän känsla av att det är en brist att en av de utbildningslinjer som landstingen svarar för har fått en sådan särställning som blivit fallet.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Fru talman! Det är naturligtvis så, herr Henmark, att regler i och för sig kan ändras verbalt, men reglerna i detta avseende har ju ett ekonomiskt innehåll. Fördelningen av medlen mellan stat och kommun är i rätt hög grad en förhandlingsfråga, och det är naturligtvis det som är det reella innehållet bakom kravet på att utredningsresultatet skall inväntas.

Det fanns möjligen en liten oklarhet i det som herr Henmark nyss sade. Som herr Henmark har ställt frågan gäller det förhyrande av lokaler för ändamålet. Enligt den år 1969 utarbetade promemorian om statsbidrag till yrkesskolor skall bidrag visserligen i och för sig inte utgå till förhyrande av elevhem. Däremot utgick det enligt denna PM ett statsbidrag till anskaffning av elevhem för jordbrukets yrkesutbildning, och det tycks inte herr Henmark ha uppmärksammat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 2114 och 2115 till justitieutskottet samt
nr 2116 till konstitutionsutskottet.

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 154–159.

§ 7 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 170 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74.

Nr 135

Fredagen den
16 november 1973

*Om vidgad rätt till
statsbidrag till
elevhem för elever
i gymnasieskolan*

§ 8 Anmälades och bordlades .

Framställning

Nr 19 Skrivelse från riksdagens förvaltningsstyrelse angående riksdagens lokalfrågor på längre sikt m. m.

§ 9 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

Nr 45 med anledning av motion om vidgad länsdemokrati

Nr 46 med anledning av motion om lagstadgad rätt till utskrift av radio- och TV-program

Skatteutskottets betänkande

Nr 59 i anledning av motioner angående kapitalbeskattningen

Justitieutskottets betänkanden

Nr 35 i anledning av propositionen 1973:131 med förslag till ändringar i brottsbalkens bestämmelser om kriminalvård i frihet, m. m. jämte motion

Nr 37 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1973:1 framlagda förslag rörande ändringar inom den regionala polisverksamheten jämte motioner

Lagutskottets betänkanden

Nr 29 i anledning av motion angående arvsrätten för barn utom äktenskapet

Nr 30 i anledning av motion angående rörelseidkares rätt till försäljning av icke avhämtat gods

Nr 31 i anledning av motion om översyn av gällande åldersgränser för barn och underåriga

Försvarsutskottets betänkande

Nr 23 med anledning av propositionen 1973:128 med förslag till principer för en enhetlig befälsordning inom det militära försvaret jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

Nr 29 i anledning av motioner angående reduktion av det kommunala bostadstillägget för folkpensionärer m. m.

Nr 30 i anledning av motion om rätt till ersättning för förlossningsvård i annat nordiskt land

Nr 31 i anledning av motion om översyn av samordningen av de olika pensionssystemen

Nr 32 i anledning av motion om ianspråktagande av barnpension till täckande av fosterlön

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 44 i anledning av motion angående personalvården för lärare

Nr 46 i anledning av motioner om befrielse från deltagande i undervisningen i religionskunskap

Nr 135

Fredagen den
16 november 1973

Jordbruksutskottets betänkanden

Nr 44 i anledning av motioner angående kommunal miljövård, m. m.

Nr 45 i anledning av motioner angående vattenvård, m. m.

Näringsutskottets betänkande

Nr 62 i anledning av propositionen 1973:139 med förslag till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse m. m. jämte motion

Civilutskottets betänkande

Nr 29 i anledning av motioner om länspolisorganisationen i Väster-norrlands län och Jämtlands län

§ 10 Anmälades och bordlades motionen nr 2117 av herr *Lundberg* i anledning av skrivelse 1973:18 från riksdagens förvaltningsstyrelse med förslag till vissa ändringar i ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter.

§ 11 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställts, nämligen

den 15 november av

Nr 306 Fru *Mogård* (m) till herr utbildningsministern om åtgärder mot fingerade nyhetssändningar i radio:

Vilka åtgärder anser statsrådet bör vidtas för att förhindra sådan uppenbar ansvarslöshet som gavs exempel på i ungdomsradios fingerade nyhetssändning om kärnkraftverket i Barsebäck?

den 16 november av

Nr 307 Herr *Lorentzon* (vpk) till herr inrikesministern angående utformningen av vissa enkäter:

Vilka krav bör enligt statsrådets mening ställas på politisk enkät i syfte att utröna förutsättningarna för politisk information och propaganda på arbetsplatserna?

Nr 308 Herr *Wirmark* (fp) till herr kommunikationsministern om påskyndande av rapport angående charterbestämmelserna i Skandinavien:

Vill statsrådet medverka till att påskynda framläggandet av rapporten från den skandinaviska departementala arbetsgrupp som har till uppgift att överse de gällande charterbestämmelserna i Skandina-vien?

Nr 309 Herr *Wirmark* (fp) till herr statsrådet *Lidbom* angående tillämpningen av den s. k. terroristlagens bestämmelse om avvising:

Nr 135

Fredagen den
16 november 1973

Hur bedömer statsrådet erfarenheterna hittills av tillämpningen av den bestämmelse i den s. k. terroristlagen som föreskriver att avvisning enligt denna lag endast får ske av personer som är upptagna i särskild förteckning?

Nr 310 Herr *Romanus* (fp) till herr socialministern angående rätten att ta del av sjukjournal:

Vill statsrådet medverka till att även den som är patient till privatpraktiserande läkare eller inom företagshälsovården får rätt att ta del av sin egen sjukjournal på samma villkor som gäller för den offentliga sjukvården?

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.21.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert